

Nr 116.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 61; r. skr. nr 88) anvisades till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5 000 000 kronor och dels å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av likaledes 5 000 000 kronor. Bestämmelser angående lånen meddelades i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138). Enligt dessa bestämmelser kunde jordbrukare, som på grund av fellsagen skörd under år 1940 råkat i sådana svårigheter, att han vore i trängande behov av ekonomiskt bistånd, och som

gjort vad på honom ankommit för övervinnande av svårigheterna, erhålla lån av statsmedel (krislån). Sådana lån finge i allmänhet icke överstiga 3 000 kronor men kunde, då synnerliga skäl därtill voro, beviljas intill ett belopp av högst 5 000 kronor. Under vissa villkor finge krislån gäldas medelst förbättringsarbeten å den av låntagaren brukade fastigheten, dock högst till ett belopp av 1 000 kronor. I den mån lån ej gäldades på detta sätt skulle det återbetalas genom amortering med en femtedel om året med början år 1942. Låneverksamheten skulle omhändervhas av egnahemsnämnderna under egnahemsstyrelsens tillsyn.

Sedermera medgav 1941 års riksdag (prop. nr 327; r. skr. nr 498) att odisponerade medel av det till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget finge på i huvudsak samma villkor som gällt för dittills utdelade krislån under nämnda budgetår användas för utlämnande av krislån till sådana jordbrukare, vilka på grund av 1941 års felsegna skörd voro i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Bestämmelser härom utfärdades i kungörelse den 30 december 1941 (nr 998), varvid bland annat stadgades att återbetalning av sådana lån skulle ske med början år 1943.

Slutligen anvisades av 1942 års riksdag (prop. nr 242; r. skr. nr 221) till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare ett anslag av 800 000 kronor. Viss ändring i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138) har skett genom kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 342).

I skrivelse den 16 februari 1946, varöver utlåtande avgivits av statskontoret, har *egnahemsstyrelsen* hemställt om bemyndigande att utan hinder av gällande bestämmelser medgiva innehavare av krislån viss förlängning av amorteringstiden. Denna förlängning skulle avse såväl utförandet av förbättringsarbeten som erläggandet av amorteringsbelopp. Styrelsen har i sin skrivelse anfört bland annat följande.

Under åren 1941 och 1942 utlämnades tillhopa 14 009 lån och det sammanlagda utanordnade beloppet utgjorde i avrundat tal 9 938 000 kronor. Av sistnämnda belopp skulle 7 000 000 kronor gäldas genom förbättringsarbete, medan 2 938 000 kronor skulle återbetalas genom kontanta avbetalningar. Av det utlämnade lånebeloppet hade per den 30 juni 1945 återbetalats i runt tal 4 456 000 kronor, varav genom förbättringsarbete 2 605 000 kronor och kontant 1 851 000 kronor. De vid samma tidpunkt utestående restantierna uppgingo i runt tal till 795 000 kronor. Efter särskilda framställningar hade Kungl. Maj:t intill den 1 juli 1945 beviljat avskrivning av ett sammanlagt lånebelopp av omkring 15 000 kronor.

Av den nu lämnade redogörelsen för ifrågavarande lånerörelsens läge per den 30 juni 1945 framgår, att det utestående restantibeloppet är betydande. Orsakerna till uppkomsten av denna stora eftersläpning äro flera. Till att börja med bör ihågkommas, att det klientel, som beröres av lånerörelsen, är ekonomiskt sett i regel mycket svagt; även små minskningar i nettointäkten under ett år äventyra lätt förmågan för vederbörande låntagare att fullgöra föreskriven amorteringsskyldighet. I den mån återbetalningarna skola ske medelst förbättringsarbeten — de förut meddelade uppgifterna utvisa att ej mindre än drygt $\frac{7}{10}$ av lånens totalbelopp skulle återbetalas genom dylika arbeten — ha sådana omständigheter som beredskapsinkallelserna och den

därav och i övrigt rådande knappheten på arbetskraft, bristen på vissa byggnadsmaterial och prisstegringen på sådan material medverkat till att medgivna förbättringsarbeten icke kommit till utförande inom avsedd tid. I den mån intyg icke inkommer därom, att ett visst års förbättringsarbete fullgjorts, och vederbörande låntagare ej heller inom samma tid fullgjort årsamorteringen genom kontant avbetalning, upptages amorteringsbeloppet bland restantierna. Det föreliggande restantiebeloppet torde till mycket stor del ha uppkommit på sistnämnda sätt och kan alltså förklaras därav, att medgivna förbättringsarbeten vänta på sin fullbordan.

De under 1941 utlämnade krislånen skola slutamorteras under år 1946 och de under 1942 beviljade före utgången av år 1947. Tidpunkten då lånen rätteligen böra vara avvecklade närmar sig alltså. För egnahemsstyrelsen står det emellertid klart att, då restantiebeloppet vuxit till så betydande belopp som fallet är, det icke lär kunna undvikas att vid respektive amorteringstiders utgång ett avsevärt antal lån till större eller mindre del komma att kvarstå oreglerade. Under sådana omständigheter och med hänsyn därtill att som nämnts de under kriget rådande förhållandena i betydande grad bidragit till det uppkomna läget har egnahemsstyrelsen kommit till den uppfattningen, att en viss förlängning av amorteringstiden, exempelvis med två år, i många fall skulle vara befogad. En på så sätt utsträckt avvecklingsperiod torde kunna antagas medföra, att ytterligare en avsevärd del av restantiebeloppet skulle komma att av låntagarna frivilligt återgäldas till statsverket, vilket i sin tur skulle innebära att många fall av tvångsåtgärder och framställningar om avskrivning skulle kunna undvikas. En sådan anordning, som här ifrågasatts, torde böra utformas så, att Kungl. Maj:t efter hörande av riksdagen bemyndigar egnahemsstyrelsen att utan hinder av bestämmelserna i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138) efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall medgiva innehavare av krislån den förlängning av amorteringstiden utöver fem år, dock med högst två år, vartill egnahemsstyrelsen må finna fog.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot att åt egnahemsstyrelsen uppdroges att medgiva innehavare av krislån förlängning av amorteringstiden med högst två år. Statskontoret har dock förutsatt, att dylikt medgivande av egnahemsstyrelsen utnyttjades endast i sådana fall, då synnerliga skäl för anstånd kunde vara för handen.

Såsom av det anförda framgår skola de under åren 1941 och 1942 utlämnade krislånen vara slutligt reglerade före 1946 respektive 1947 års utgång antingen genom att medgivna förbättringsarbeten utförts å av låntagaren brukad fastighet eller genom att lånen slutligt återbetalats genom amorteringar. Av egnahemsstyrelsens framställning framgår emellertid, att låntagare i betydande utsträckning icke fullgjort sina skyldigheter, varför det icke torde kunna undvikas att vid 1946 och 1947 års utgång ett avsevärt antal lån kommer att kvarstå oreglerat. Sålunda uppgick restantiebeloppet den 30 juni 1945 till icke mindre än 795 000 kronor. En av orsakerna till detta förhållande synes vara, att medgivna förbättringsarbeten till följd av krissvårigheter icke kommit till utförande inom föreskriven tid. Mot arbetena svarande amorteringsbelopp har därför upptagits bland restantierna. För att bereda låntagare möjligheter att avveckla ifrågavarande lån genom utförande

Departements-
chefen.

av föreskrivna förbättringsarbeten eller genom kontant amortering, finner jag i likhet med egnahemsstyrelsen önskvärdt, att en förlängning av den tid, inom vilken lånen skola vara slutligt reglerade, kommer till stånd. Det synes böra få ankomma på egnahemsstyrelsen att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall medgiva en förlängning av amorteringstiden med högst två år.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen bifaller vad sålunda förordats, utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att en förlängning med två år må ske av den tid, inom vilken ifrågavarande krislån skola vara slutligt reglerade.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.